

Konsumentverkets remissyttrande avseende betänkandet Åtgärder för en mer hållbar konsumtion (SOU 2025:124)

Sammanfattning

Konsumentverket tillstyrker delvis förslagen om genomförandet av direktiv (EU) 2024/825 om mer konsumentmakt i den gröna omställningen och direktiv (EU) 2024/1799 om rätten att reparera. Myndigheten instämmer i utredningens bedömning om att Konsumentverket ska ha ett fortsatt tillsynsansvar för miljöpåståenden och konsumentinformation vid köptillfället. Konsumentverket tillstyrker delvis nytt tillsynsansvar för lagen om reparation av konsumenters varor. Ett sådant tillsynsansvar bör dock begränsas till konsumenters rättigheter, och förhållandet mellan näringsidkare och konsument enligt den nya lagen. Konsumentverket avstyrker förslaget om att begränsa den så kallade svarta listan till affärsmetoder riktade till konsumenter. En sådan betydande förändring kräver en gedigen konsekvensanalys för att utesluta indirekta negativa effekter för konsumenter och utövande av tillsyn på området. Myndigheten tillstyrker förslaget om att utse Naturvårdsverket som kontaktpunkt för onlineplattformen för reparatörer. Vidare bedömer Konsumentverket att befogenheterna som följer av förordning (EU) 2017/2394 om konsumentskyddssamarbete bör införas i den nya lagen om reparation av konsumenters varor i linje med den lagtekniska lösning som tidigare använts. Konsumentverket tillstyrker förslaget om att marknadsföring som vidtagits innan ikraftträdandet ska omfattas av de äldre reglerna. Myndigheten anser dock att det bör förtydligas att marknadsföring som vidtagits innan ikraftträdandet men som fortfarande är pågående efter ikraftträdandet ska omfattas av det nya regelverket. Slutligen bedömer Konsumentverket att uppgifterna som följer av lagen om reparation av konsumenters varor kommer innebära ökade kostnader för myndigheten som inte ryms inom befintlig anslag.

Nedan finns detaljerade synpunkter avseende respektive direktiv.

Direktiv (EU) 2024/825 om mer konsumentmakt i den gröna omställningen

Avsnitt 5.2: Nya definitioner i marknadsföringslagen

Konsumentverket tillstyrker utredningens förslag om att införa nya definitioner i marknadsföringslagen (2008:486). Många av begreppen har tidigare givits uttryck för i rättstillämpningen och det är därför viktigt att definitionerna införs för att undvika att begreppen tolkas på olika sätt.

Definitionen av miljöpåstående, allmänt miljöpåstående och hållbarhetsmärkning

Konsumentverket bedömer att definitionerna av exempelvis ”miljöpåstående” och ”hållbarhetsmärkning” begränsas utifrån marknadsföringslagens tillämpningsområde. Myndigheten kan endast vidta tillsynsåtgärder avseende vilseledande miljöpåståenden inklusive märkningar om det rör sig om marknadsföring som är ägnad att främja avsättningen av och tillgången till produkter. Det innebär att påståenden om ett företag, ett varumärke, en process eller en affärsverksamhet kan falla utanför lagens tillämpningsområde om det saknas en tydlig koppling till saluförandet av produkter. Detta är viktigt att beakta i framtida rättstillämpning.

Ett allmänt miljöpåstående är ett miljöpåstående som inte specificeras tydligt och väl synligt på mediet. Detta bör, enligt myndigheten, innebära att miljöpåståenden inte kan specificeras i auditiva medium eftersom en specifikation normalt sett inte är synlig i exempelvis en radiosändning. Direktivet föreskriver förvisso att specifikationen ska vara både tydlig och synlig, men det kan ifrågasättas om detta inte är ett förbiseende av lagstiftaren.

Definitionen av hållbarhet

Konsumentverket konstaterar att begreppet ”hållbarhet” har två betydelser inom ramen för direktivet. De två engelska termer som översatts till ”hållbarhet” är ”durability” och ”sustainability”. Myndigheten anser att det är olyckligt att begreppet har två olika betydelser, men bedömer inte att det är något som kan åtgärdas i det nationella genomförandet av direktivet. För att undvika begreppsförvirring bedöms det vara viktigt att både ”hållbarhet” och ”hållbarhetsmärkning” definieras i marknadsföringslagen, samt att ”hållbarhet” i betydelsen av ”sustainability” inte används utan förklaring.

Avsnitt 5.3: Bestämmelsernas tillämpningsområde

Konsumentverket avstyrker förslaget om att begränsa svarta listan till affärsmetoder som riktas till konsumenterna. Myndigheten bedömer att det är en betydande förändring att svarta listan inte längre ska kunna tillämpas på affärsmetoder riktade till näringsidkare. Förslaget motiveras bland annat med vikten av regelförenkling för företag. Konsumentverket konstaterar att alla

förslag till regelförenkling måste balanseras mot intresset av ett starkt konsumentskydd, såsom detta kommer till uttryck i primärrätten. Då det saknas en konsekvensanalys av den föreslagna ändringen kan det inte uteslutas att konsumentskyddet och utövandet av tillsyn påverkas negativt. Därtill kan det ifrågasättas om åtgärden verkligen innebär en förenkling för företag. Genom svarta listan är affärsmetoderna under alla förutsättningar otillbörliga vilket innebär en tydlighet för företag. Om listan tas bort får affärsmetoderna istället bedömas utifrån grundbestämmelserna i marknadsföringslagen. Det blir dock en mer komplicerad bedömning än de som görs utifrån svarta listan eftersom marknadsföringsåtgärden måste uppfylla det så kallade transaktionstestet för att anses vara otillbörlig.

Detta ligger även i linje med bedömningen som gjordes kring svarta listan i samband med genomförandet av direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder. Där ansågs svarta listan vara lämplig att tillämpa på marknadsföring riktad till näringsidkare eftersom det inte krävs någon bedömning om sannolik ekonomisk påverkan (transaktionstestet). Det faktum att vissa punkter är formulerade på ett sätt som kräver att åtgärden är riktad mot konsument har inte föranlett till någon annan bedömning än att listan i sin helhet även ska gälla näringsidkare då man ansåg att en enhetlig utformning av lagstiftningen var att föredra. Konsumentverket anser att det saknas argument för att det ska göras en annan bedömning idag, inte minst för att skydda mindre företag och för att undvika indirekta negativa konsekvenser för konsumenter och för tillsynen.

Avsnitt 6.2: Information om näringsidkarens ansvar för en varas avtalsenlighet och om garantier från tillverkaren

Konsumentverket befarar att det harmoniserade meddelandet om en reklamationsrätt på minst två år riskerar att vilseleda konsumenter om deras rättigheter att reklamera en vara inom tre år i Sverige. Generellt är det sällan konsumenter skannar koder eller eftersöker extra information via länkar vid köptillfället. Det finns därför en betydande risk för att konsumenter tar till sig informationen om två års reklamationsrätt, och missar att den i Sverige är tre år. Att digitalisera väsentlig information om reklamationsrätten riskerar dessutom att försämra möjligheten att ta del av informationen för sårbara konsumenter i digitalt utanförskap. Det harmoniserade meddelandet kan såklart inte ändras i det nationella genomförandet. Det kan dock komma att krävas särskilda informationsinsatser för att säkerställa att meddelandet inte vilseleder konsumenter om reklamationsrätten i Sverige.

Avsnitt 6.4: Information om reparerbarhetsindex och tillgången till reservdelar m.m.

Konsumentverket bedömer att det kan finnas viss överlappning i det föreslagna tillsynsansvaret för information om reparerbarhetsindex, och Energimyndighetens tillsyn enligt ekodesign- och

energimärkningslagstiftningarna. Den myndighet som får ansvar för tillsyn av den nya informationsbestämmelsen som följer av konsumentmaktssdirektivet bör samverka med Energimyndigheten för att undvika överlappning och dubbelarbete.

Direktiv (EU) 2024/1799 om gemensamma regler för att främja reparation av varor

Avsnitt 7.3: En förlängd ansvarstid vid fel på varan

Konsumentverket tillstyrker förslaget om att näringsidkarens ansvarsperiod förlängs med 12 månader när reparation genomförs som avhjälpande åtgärd. Det bör dock noteras att det redan idag kan argumenteras för en förlängd ansvarsperiod om en komponent byts ut under reparationen av varan. Den nya komponenten omfattas då av en ny reklamationsfrist på tre år. Förlängningen om 12 månader bedöms ändå överlag vara en förbättring av konsumentskyddet.

Avsnitt 8.8: Efterlevandeåtgärder

Se kommentar avseende befogenheterna som följer av om förordning (EU) 2017/2394 om konsumentskyddsamarbete inom EU under avsnitt 9.12.3.

Avsnitt 9.12.3: Tillsyn och sanktioner

Konsumentverket tillstyrker delvis förslaget om att myndigheten ska utöva tillsyn och utfärda förelägganden enligt den nya lagen om reparation av konsumenters varor. Myndigheten anser inte att tillsyn över 8 och 9 §§ bör tillfalla Konsumentverket när det handlar om att tillhandahålla reservdelar och verktyg till annan än konsument, samt i situationer som rör det näringsrättsliga förhållandet mellan en tillverkare och andra aktörer som ska kunna reparera en vara. Sådan tillsyn utgör en betydande avvikelse från Konsumentverkets uppgifter och verksamhetsområde. Konsumentverkets tillsynsansvar bör begränsas till konsumenters rättigheter, och förhållandet mellan näringsidkare och konsument enligt direktivet.

Konsumentverket vill uppmärksamma regeringen på att även om förordning (EU) 2017/2394 (CPC-förordningen) är direkt tillämplig har befogenheterna som följer av förordningen tidigare införts i svensk rätt. Av proposition 2019/20:120 om nya befogenheter på konsumentskyddsområdet framgår att befogenheterna bör införas i svensk rätt för att bidra till överskådlighet och tydlighet, för att få ett effektivt genomslag samt undvika oklarheter och svårigheter vid tillämpningen. I och med detta återfinns de aktuella befogenheterna i flera svenska lagar kopplade till de direktiv och förordningar som finns i bilagan till CPC-förordningen. Konsumentverket bedömer därför att samma lagstiftningsteknik bör användas för efterlevnad av den nya lagen om reparation av konsumenters varor, det vill säga att befogenheterna som följer av CPC-förordningen förs in i den nya lagen.

Avsnitt 10.4: Naturvårdsverket bör vara nationell kontaktpunkt

Konsumentverket tillstyrker förslaget om att Naturvårdsverket bör vara nationell kontaktpunkt för den europeiska onlineplattformen. Vidare instämmer myndigheten i utredningens bedömning om att det vore mindre lämpligt att utse Konsumentverket till kontaktpunkt eftersom det kan skada myndighetens förtroende som tillsynsmyndighet.

Avsnitt 11.2: Konsumentinformation

Konsumentverket tillstyrker förslaget om myndigheten ska informera om konsumenters rättigheter som följer av direktivet.

Avsnitt 11.3: En åtgärd för att främja reparation

Konsumentverket tillstyrker förslaget om att myndigheten ska vidta en åtgärd för att främja reparation i enlighet med artikel 13 i direktivet.

Avsnitt 12: Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Konsumentverket tillstyrker förvisso förslaget om att äldre bestämmelser ska gälla för marknadsföring som har vidtagits före ikraftträdandet, men ser behov av ett förtydligande avseende befintlig, pågående marknadsföring.

Konsumentverket anser att det bör förtydligas att marknadsföring som vidtagits innan ikraftträdandet men som fortfarande är aktuell och pågående efter ikraftträdandet bör omfattas av det nya regelverket. Konsumentverket bedömer inte att direktivet, i egenskap av fullharmoniserande instrument, medger undantag för befintlig, pågående marknadsföring. Vidare bedömer Konsumentverket att det från ett tillsynsperspektiv skulle bli mycket betungande och utmanande att behöva fastställa huruvida pågående marknadsföring vidtogs före eller efter ikraftträdandet av lagen.

Avsnitt 13.6: Konsekvenser för konsumenter

Konsumentverket instämmer delvis i utredningens bedömning av konsekvenser för konsumenter. Myndigheten är dock inte övertygad om att samtliga regeländringar minskar risken för att konsumenter vilseleds om produkters miljömässiga egenskaper eller påverkan. Det handlar exempelvis om att allmänna påståenden kommer att tillåtas så länge erkänd utmärkt miljöprestanda kan styrkas. Under befintligt regelverk är allmänna påståenden generellt vilseledande eftersom det inte är sannolikt att näringsidkaren kan styrka alla de olika betydelser som ett allmänt påstående kan ge uttryck för. Vidare bedömer Konsumentverket att kraven för certifieringssystem är lågt ställda och det saknas krav på nivån av de kriterier som fastställs inom systemet. Risken är att definitionen av ”certifieringssystem” rättfärdigar användningen av märkningar som bygger på certifieringssystem med lågt ställda krav. Det blir viktigt att förtydliga att företag utöver att uppfylla minimikraven även måste beakta övriga bestämmelser i marknadsföringslagen för att säkerställa att märkningen inte vilseleder konsumenten om produktens

miljömässiga prestanda. Konsumentverket anser att det är svårt att bedöma konsekvenserna av reparationsdirektivet eftersom konsumenters köpbeteende i mångt och mycket styrs av faktorer som exempelvis utbud, pris och normer.

Avsnitt 13.7: Konsekvenser för det allmänna

Konsumentverket instämmer i utredningens bedömning om att ändringarna som följer av konsumentmaktdirektivet i stort ryms under myndighetens befintliga verksamhet och anslagsramar. Samma bedömning görs dock inte för de uppgifter som följer av reparationsdirektivet. Det skulle innebära en betydande avvikelse från Konsumentverkets normala verksamhetsområde om myndigheten fick tillsynsansvar i situationer som främst tar sikte på förhållandet mellan näringsidkare. Konsumentverket har generellt inget tillsynsansvar av bestämmelser som är av mer näringsrättslig karaktär. En sådan utvidgning skulle kräva förändringar och resurser inom flera områden på myndigheten, utöver själva tillsynen.

Även om tillsynsansvaret begränsas till konsumenters rättigheter bedöms de tillkomna uppgifterna i form av tillsyn, informationsinsatser och åtgärd för att främja reparationer inte rymmas inom befintligt anslag. Dessutom kommer bilaga II till direktivet att utökas med nya produkter i enlighet med ekodesignregelverken. Redan 2027 förväntas det antas ekodesignregler för textil och kläder, och därefter möbler under 2028. Tillsynen av rätten att reparera förväntas kräva teknisk expertis om produkterna i bilaga II, kunskap som myndigheten inte besitter idag. Det nya uppdraget kräver därmed kunskapsbyggande insatser, och eventuellt ny rekrytering, för att möta de krav som ställs på myndigheten.

Detta yttrande har beslutats av avdelningschef Joachim Allard. I handläggningen har också juristen Anna Gunnarsson, vägledaren Tim Andersson och föredragande juristen och policyrådgivaren Emy Gustavsson deltagit.

.....
Joachim Allard
Beslutande

.....
Emy Gustavsson
Föredragande